

# שקיות הפלסטיק הן לא הסיבה לזיהום בישראל

שקיות הניילון הן הנושא הירוק הכי פופולרי בישראל כבר מ-2007, ללא הצדקה - הנזק לו הן גורמות הרבה פחות משמעותי משחושבים. הצעות החוק בנושא מיותרות גם הן, אפשר לצמצם את השימוש בשקיות בעזרת חינוך והסברה ועם שיתוף פעולה של רשתות השיווק. דעה

פרופ' אופירה אילון | פורסם: 14.09.14, 09:04

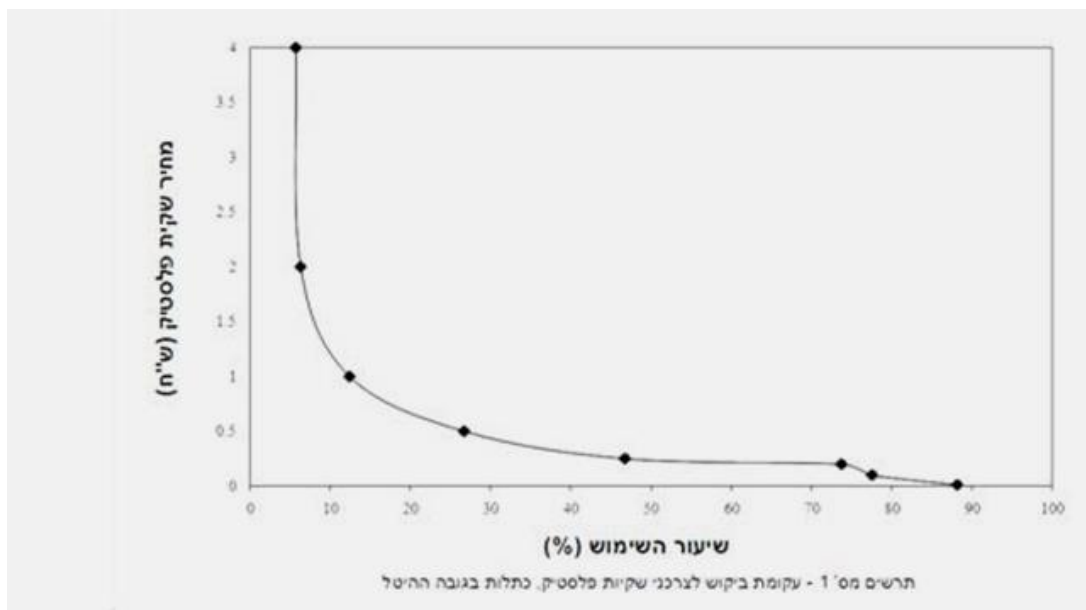
הדיון בשימוש בשקיות פלסטיק הוא דיון ישראלי ותיק, שהתחיל כבר ב-2007 עם הצעת החוק הראשונה לטיפול בבעיה. גם כיום השקיות ממשיכות להוות את מוקד הדיון בנושאים ירוקים, אבל לא לגמרי ברור למה.

האבולוציה של הצעות החוק מעניינת כשלעצמה - הכל התחיל בהצעה לאסור על שימוש בשקיות פלסטיק ושימוש בשקיות נייר בלבד, שהורדה מסדר היום לאחר שהובהר כי מבחינה סביבתית אין עדיפות לשקיות אלה, אלא בדיוק ההיפך - הן גורמות לנזק סביבתי גדול יותר משקיות הפלסטיק. ההצעה הבאה הייתה להחיל תקן שיחייב שימוש בשקיות עמידות יותר עבור תשלום. מאוחר יותר נוספו רעיונות חדשים, כמו ההצעה לאסור כליל את השימוש בשקיות.

כעת עומדת על הפרק גרסת החוק הנוכחית לפיה השימוש בשקיות פלסטיק יהיה בתשלום, שעברה גם היא כמה גלגולים. הגרסה הראשונית לחוק קבעה כי הסכום שייגבה על כל שקית יהיה 60 אגורות, בדומה למחיר במרכולים אירופאים שבהם המחיר הוא 9-11 יורו סנט לשקית. לאחר מכן ירד המחיר ל-40 אגורות, ובפשרה הנוכחית המחיר ההתחלתי מגיע ל-30 אגורות, ובהדרגה ירד ל-10 אגורות בלבד.

## שקיות פלסטיק הן לא הסיבה לזיהום בישראל

אם חושבים על זה לעומק, ברור שהבעיות הסביבתיות של ישראל אינן נובעות משימוש בשקיות. [ממחקר שבוצע בשנת 2008 במוסד שמואל נאמן שבטכניון](#), עולה כי המפגע העיקרי שמייצרות השקיות הוא בעיית הלכלוך וההתעופפות בשטחים הפתוחים, אולם לפי הנתונים שהתקבלו, רק ל-6% מהשקיות יש פוטנציאל לייצר את אותו מפגע. נכון, עדיין מדובר בכמה מיליונים של שקיות שעלולות לכלוך, אך ברור שגם אם השימוש בשקיות יפחת באופן משמעותי, עדיין נמצא לכלוך אחר בשטחים הפתוחים - כלי אוכל חד פעמיים, עטיפות ובקבוקים, בעיקר בקבוקים גדולים של שתייה קלה.



במחיר של 10-30 אגורות לשקית כמעט שלא יהיה צמצום בביקוש לשקיות

לאור ההחלטה לגבות מחיר של 30 אגורות עבור כל שקית, יש לבדוק מה תהיה השפעת ההיטל על צריכת השקיות. במחקר המצוין אמדנו את הביקוש לשקיות לפי המחיר שלהן. העקומה שקיבלנו מראה כי במחיר של 10-30 אגורות לשקית כמעט שלא יהיה צמצום בביקוש לשקיות (ראו תרשים). עם זאת, יש לזכור כי גם אכיפת החוק תעלה כסף, כך שהציבור ישלם כפל קנס: פעם אחת עבור שקיות הפלסטיק עצמן, שאותן נמשיך לצרוך, ופעם שנייה על השקיות הרב פעמיות, שאותן תממן רשת השיווק מהכיס שלנו.

### **חקיקה היא לא הכלי היעיל ביותר**

סוגיית שקיות הפלסטיק היא ללא ספק סוגיה צרכנית חשובה, אך בהחלט לא מדובר בסוגיה סביבתית מהראשונות במעלה. ניתן להגיע להפחתה מספקת בשימוש בשקיות הן באמצעות חינוך והסברה והן באמצעות הקפדה על המעטת חלוקת השקיות ברשתות השיווק. בקליפורניה, לדוגמה, יש רשתות שיווק פרטיות שמעודדות הפחתה בשימוש בשקיות. ברשת השיווק [Trader Joe's](#), יש מדיניות הנקראת "הבא את התיק שלך (BYOB)" במסגרתה צרכן שמגיע עם סל קניות משלו וקונה מצרכים ביותר מ-25 דולר זכאי להיכנס להגרלה שבועית, שבה יכול לזכות בשובר מתנה בשווי של 25 דולר לקניות בחנות.

אפשרויות נוספות שאפשר ליישם הן חלוקה אוטומטית של שקיות על ידי כרטיס אלקטרוני שקובע את קצב הוצאת השקיות, וכן כרטיס אלקטרוני המאפשר להתחבר אל הקופה (כיום המכונה איננה מחוברת לקופה). ניתן גם לעודד לקוחות לחסוך בשימוש בשקיות על ידי הצגת מספר השקיות שלקח בקנייה על גבי הקבלה.

פיילוט נוסף שניתן לקדם הוא צמצום השימוש בשקיות באמצעות הגבלת מספר השקיות שכל לקוח מקבל בקנייה על פי הסכום הסופי של הקנייה, או על פי משקל או נפח המוצרים. לדוגמה, בסכום X, הלקוח יקבל Y שקיות בחינם; אם ברצונו לקבל שקיות נוספות יהיה עליו לשלם עליהן. סכום זה יוצג בחשבון הסופי שלו.

בשורה התחתונה, המבוססת על מחקרים שערכנו, ניתן להציע מגוון חלופות שיכולות להשפיע על התנהגות הצרכנים ועל התנהגות רשתות השיווק, מציעות לנו שכיום שקיות בחינם ובכמות בלתי מוגבלת. חקיקה היא לא תמיד הכלי היעיל ביותר, ונתוני העבודה שלנו כבר מעידים בבירור שהחוק לא ישיג את יעדיו.

**פרופ' אילון היא חוקרת בכירה, העומדת בראש תחום הסביבה במוסד שמואל נאמן שבטכניון ומרצה וחוקרת בחוג לניהול משאבי טבע וסביבה באוניברסיטת חיפה**